

Eeva Korolainen

11.10.2022

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Pyydettyinä lausuntona hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioesityksestä Metsäteollisuus ry toteaa aiheesta viennin ja kilpailukyyn edistäminen seuraavaa:

Metsäteollisuuden tuotannosta n. kolmeneljäsosaa menee vientiin ja toimialamme 13,2 miljardin euron vienti vastasi 19 prosenttia Suomen koko tavaraviennin arvosta vuonna 2021. Vientimme arvosta yli puolet menee EU:n sisämarkkinoiden ulkopuolelle. Pääsy maailmanmarkkinoille, EU:n sisämarkkinoiden avoimuus, ja kilpailukyky ovat metsäteollisuudelle tärkeitä toimintaedellytyksiä.

Vienti perustuu kilpailukykyyn

Nykyinen hallitusohjelma on myönteinen viennin kasvattamisen ja uusien markkinoiden avaamisen suhteen. Vuonna 2020 valmistui hallitusohjelmassa luvattu Viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelma ja lisäpanostuksia on tehty myös kansainvälistymispalveluihin, mukaan lukien ulkomaan resurssien vahvistaminen ja yhteistyön kuten Team Finlandin kehittäminen. Panostettu on myös taloussuhteiden hoitamiseen ulkoministeriössä ja Suomen edustustoverkossa ulkomailla. On tärkeää, että talousarvioehdotuksessa jatketaan panostamista näihin toimintoihin ja esimerkiksi Team Finland -verkoston palveluihin.

Vienti perustuu kuitenkin viime kädessä yritysten kilpailukykyyn, johon osaltaan vaikuttavat kansalliset ja EU-tason politiikkapäätökset. Ne määrittävät säädös- ja toimintaympäristöä, jossa tuotanto tapahtuu ja jonka eväin lähdetään globaaliin kilpailuun. Panostukset viennin edistämiseen ovat ehdottoman tarpeellisia, mutta ne voivat vain täydentää sitä kehystä, jonka teollisuus- ja elinkeinopoliittiset toimet sekä säädösympäristö kokonaisuudessaan yrityksille Suomessa luovat. Erilaisilla vientiteollisuuden kustannuksia nostavilla kotimaisilla poliittisilla päätöksillä voi esimerkiksi pahimmillaan olla jopa kansainvälistymispalveluja ja ponnisteluja vesittävä vaikutus. Vastaavasti onnistuneet kansainvälistä kilpailukykyä tukevat päätökset voivat puolestaan vauhdittaa vientiä. Metsäteollisuus ry pitääkin tärkeänä tämän vuoksi yhdenmukaiseen suuntaan vaikuttavaa elinkeino-, talous- ja innovaatiopolitiikkaa parhaimman lopputuloksen aikaansaamiseksi viennin edistämisessä.

Suotuisan toimintaympäristön ja viennin edistämistyön lisäksi tarvitaan vientimarkkinoiden tosiasiallista avoimuutta. Tämä vaatii kaupanesteiden poistoa ja tasavertaisten kilpailuolosuhteiden edistämistä EU:ssa ja globaalisti. Maailmanpolitiikan

Eeva Korolainen

11.10.2022

tilanne ja heikot talousnäkymät kuitenkin kasvattavat protektionismin ja alueellistumisen uhkaa. On siis huolehdittava myös riskikilpailukyvyistä. Tämä vaatii tietoa markkinoiden ja toimintaympäristöjen kehityksestä, uusista markkinamahdollisuuksista ja -haasteista. Tarpeeseen vastataan vahvistamalla kaupallistaloudellista osaamista Suomen edustustoverkossa maailmalla ja tiedon tehokkaalla saattamisella sitä hyödyntävien elinkeinoelämän toimijoiden ja yritysten käyttöön. Tätäkin tärkeämpää on elinkeino- ja teollisuuspolitiikan päätöksenteossa huomioida teollisuuden tasaveroiset toimintaedellytykset keskeisten kilpailijamaiden kanssa.

Tutkimus- ja kehitys- ja innovaatiotoiminta (TKI) osana kilpailukykyä

TKI-toimintaa tulee kannustaa pitkäjänteisesti ennakoitavalla kansallisella innovaatiojärjestelmällä. Julkinen rahoitus, joka olisi pitkäjänteistä ja ennakoitavaa, edistäisi myös Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten TKI-toimijoiden ja -investointien kohteena. Esimerkiksi metsäteollisuuden TKI-toiminta vaatii investointeja ja pilotointi sekä skaalaus teolliseen mittakaavaan vie pitkän ajan. Rahoitusinstrumenttien ja yksittäisiä hankkeita koskevien päätösten tulee siis olla riittävän pitkäkestoisia, jotta niin kotimaiset kuin ulkomaiset yritykset voivat luottaa julkisen rahoituksen ennakoitavuuteen ja ottaa sen huomioon omissa päätöksissään.

Vastaavasti tärkeää on ekosysteemien sekä yritysten ja tutkimusorganisaatioiden välinen verkottuminen ja vuorovaikutus. Pienillä yrityksillä ei usein ole resursseja uudistumiskyvyn kannalta tärkeälle TKI-toiminnalle, esimerkiksi EU-rahoituksen hakemiseen. Yhteistyön ja tuen sekä neuvonnan tehostaminen pienille ja keskisuurille yrityksille voisi edistää niiden TKI-toimintaa.

Uuden osaamisen tärkeyden rinnalla tulee osaavan työvoiman riittävydessä huomioida koko arvoketjun osaaminen. Esimerkiksi metsäteollisuuden tuotanto- ja logistiikkaketjun alkupäässä puun korjuu ja kuljetus ovat kriittisiä ja tarvitsevat työvoimaa eri puolilla Suomea. Ilman ketjun alkupään sujuvuutta uhatuksi joutuu koko ketju, ml. puun jalostaminen ilmaston kannalta myönteisiksi fossiilisia materiaaleja korvaaviksi korkean lisäarvon tuotteiksi.

Metsäteollisuus on avainasemassa uusien, fossiilisia materiaaleja ja tuotteita korvaavien, uusiutuvien tuotteiden kehittämisessä. Alan yritysten toimintaedellytysten turvaamisella ja TKI-toiminnan taloudellisilla ja rakenteellisilla kannustimilla julkinen sektori voi vahvistaa tätä toimintaa.

Metsäteollisuus tukee uudistumiseen ja vähähiilisyyteen liittyviä toimenpiteitä, kuten kehyskautta pidempää TKI-rahoituksen suunnitelmaa, kumppanuusmallia sekä tutkimustulosten jatkojalostamista ja tutkimuksessa syntyneen osaamisen hyödyntämistä kaupallisesti ja laajemmin yhteiskunnassa. Pidämme lisäksi hyvänä, että rahoitusta voidaan myöntää myös ns. IPCEI- eli Euroopan yhteistä etua koskeville tärkeille hankkeille sekä erityisesti bio- ja kiertotalouden innovaatio- ja investointihankkeille.

Eeva Korolainen

11.10.2022

TKI-rahoituksen uudistamiseen liittyvissä toimenpiteissä korostamme, että julkisen TKI-rahoituksen tason nostamistavoite ei kuitenkaan saa johtaa toimiin ja valintoihin, joilla olisi negatiivinen kokonaisvaikutus vientiteollisuuden yrityksiin ja liiketoimintaan lyhyellä aikavälillä. Näin voisi käydä esimerkiksi siirrettäessä rahoitusta yksioikoisesti energia- tai teollisuuspoliittisista instrumenteista TKI-instrumentteihin tulevina vuosina. Myöskään ehdotetun TKI-verokannustimen ei tule syrjäyttää suoria TKI-tukia, ja sen vaikuttavuutta tulee seurata ja arvioida huolellisesti.

Määrärahan käytössä olisi tärkeää huomioida veturiyritysrahoituksen osalta instrumentin pitkäikäisyyden turvaaminen, ja innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurien edistämisen osalta yhteiskäyttöön kannustaminen, jotta yrityksen pääsisivät tehokkaasti hyödyntämään mainittuja infrastruktuureja.

Energiakriisi, sähköistämisen tuki ja kuljetukset

Energiakriisi mainitaan talousarvioissa merkittävänä talouteen vaikuttavana tekijänä. Euroopan unionissa valmistellaan parhaillaan lukuisia toimenpiteitä energian saannin varmistamiseksi sekä kustannusten hillitsemiseksi. On tärkeää, että Suomi kykenee muodostamaan omat kantansa nopeasti, jotta mahdollisuus vaikuttaa unionin linjauksiin on olemassa. Vaarana on esimerkiksi, että nopealla aikataululla tehdyt markkinainterventiot eivät tuota haluttua tulosta ja vaikuttavat negatiivisesti markkinoiden toimintaan. Toisaalta vaarana on, että yksittäisten valtioiden tukipaketit, kuten Saksan kansallinen 200 miljardin euron tuki korkeita energiahintoja vastaan, vääristävät esimerkiksi teollisuuden kilpailuasetelmia.

Talousarvioesityksessä esitetään tukea turveyrittäjille, mikä on tärkeää huoltovarmuuden turvaamiseksi kuluvana lämmityskautena. Tuki myös vähentää riskiä, että jalostuskelpoista puuta poltetaan energiantuotannossa. Jalostuskelpoisen puun polttaminen aiheuttaa kansantaloudellista haittaa (jalostettavista tuotteista saatavien vientitulojen menetyksiä) sekä aiheuttaa Suomelle mainehaittaa.

Talousarvioissa esitetty "Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki" on metsäteollisuuden mielestä tasoltaan riittämätön ja toteutustapa puutteellinen. Tuen tason tulisi Suomessa seurata Saksan tasoa. Kesällä voimaan saatettu sähköistämistuki edelleen heikensi tuen tasoa suhteessa aiempaan päästökauppakompensatioon. Palautuksen leikkaaminen entisestään nostaa merkittävästi teollisuuden sähkönkäytön kustannuksia Suomessa, mikä ei edistä sähköistämistä.

Saksa palauttaa teollisuudelle päästökaupan tuomista lisäkustannuksista EU:n salliman maksimimäärän eli 75 prosenttia. Sähköistämistukilain mukaan Suomi palauttaa lisäkustannuksista ainoastaan 25 prosenttia aiemman 37,5 prosentin sijaan. Lisäksi asetetaan vuosittainen 150 miljoonan euron budjettikatto, mikä nykyisellä päästöoikeuden hintakehityksellä merkitsee tosiasiallisesti vielä 25 prosenttia alemmaa tuki-intensiteettiä.

Lisäksi Suomen tulisi pikimmiten säätää järjestelmästä koko päästökaupakaudelle eli vuoteen 2030 asti, eikä ainoastaan vuoteen 2025 asti. Päästökaupan valtiontuen

Eeva Korolainen

11.10.2022

suuntaviivojen mukaan tukea on mahdollista soveltaa koko neljännellä päästökauppakaudella, eli vuosina 2021–2030. Käsityksemme mukaan useimmat kompensatiota soveltavat jäsenmaat ovat näin myös tekemässä tai jo tehneet. Mitään perusteita Suomen päästökauppakautta lyhyemmälle soveltamiskaudelle ei ole esitetty.

Talousarvioesityksessä esitetyn alueellisen kuljetustuen tarkoitus on ylläpitää ja kehittää harvaan asuttujen alueiden pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä vähentämällä tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvaa kustannusrasitetta. Kuljetustuen oikealla kohdentamisella on merkitystä esimerkiksi pienille ja keskisuurille kuljetusyrityksille Itä-Suomessa, joka alueena on kärsinyt Suomen ja Venäjän yhteistyön päättymisestä.

Metsäteollisuus ry

Paula Lehtomäki
toimitusjohtaja